

Editörden Ölüme Karşı Tutum Ölçeğine İlişkin Çalışmaya Katkı

Ölüme Ait Düşünme Denemeleri*

M. Filiz ULUSOY

Ben, ölümün felsefesini yapabileceğimi sanmıyorum. Kendi görüşlerimden yola çıkarak onu anlatmaya çalışacağım. Ölümün ne olduğu hakkında herkesin bütünüyle anlaştığı tek bir tanım yoktur. Hatta tek bir insan bile, yaşamı boyunca ölüm hakkında değişik düşüncelere ulaşır. Ölümün kaçınılmazlığı konusunda ise herkes birleşebilir. Ölüm kaçınılmaz olduğu kadar gereklidir de. Ölüm bazı koşullarda ve ileri yaşlılıkta bir kurtuluştur.

Genç yaşlarıma kadar ölümü, yaratan büyük güçle ya da nurla, ışıkla birlikte olmak ve ondan bir parça olan varlığımı onunla birleştirmek olarak düşündüm. Böylece, orada Dünyalı sevdiğime de kavuşacak; sonsuz huzur, güven ve aydınlık içinde olacaktım. Bu inanış, bana rint bir müslüman olan aneanem tarafından aşılmişti. Tanrının, kullarını cehenneme atmayacak kadar şefkatli olduğuna inanır ve cennetin nimetlerini önemsemezdik. Ancak, daha sonra ölümün bir son olduğunu, bunun beynin işlevinin sona ermesiyle gerçekleşebileceğini düşündüm. Bu yok olma düşüncesi başlangıçta beni ürküttüyse de yaşamın değerini anlamamı sağladı.

İnsanoğlunun yok olmayı kabullenemediği için öbür dünyayı yani ruhlar dünyasını hayallediğini düşünüyorum. İnsanların büyük bir kısmı, bu dünyadaki yaşamın acılarına ve güçlüklerine, cennetteki yaşamlarını düşünerek daha kolay katlanabilmektedirler. Bu inançın insanların ruhsal sağaltımındaki önemi yadsınamaz. Bu insanlar düşünme çeşitliliğini göremeyerek, benzer biçimde düşünen büyük grupların arasına kolayca girebilmenin rahatlığını da yaşarlar.

Ölüm bir anda gelmez. Ölümün bir süreç içinde gerçekleştiğini izledim. Bu süreç, çok kısa bir zaman diliminde gerçekleşebileceği gibi, olağanüstü uzayabilir de. Bu süreçte birey, fiziksel-ruhsal ve sosyal açıdan fazla örselenmeyebilir ya da bu örselenme bireyi isyana götüren dayanılmaz boyutlara ulaşabilir. Öğrenciliğimde kan davası nedeniyle

* Bu deneme, 10 Nisan - 13 Haziran 2003 tarihleri arasında Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı tarafından düzenlenen "Felsefeye Giriş/ Felsefe Yazın İlişkisi Semineri" için yazar tarafından ödev olarak hazırlanmıştır.

omurgasından kurşunlar felç olan bir delikanlının yaşadığı bu dayanılmaz süreci hiç unutmam. Köyünden gelip gideni pek yoktu. Tam olarak yatağa bağımlıydı. Kuyruk sokumunun üzerinde neredeyse kemik dokusuna kadar uzanan ve gündün güne genişleyen ve derinleşen bir yatak yarası vardı. Çok az konuşurdu. Hiç yakınmadı. Sanki bedeni ve ruhu parça parça koparak, ondan sezizce uzaklaşıyordu. Güzel gözlerinde ölümü kabullenmişliği, sabrı ve hüznü hep okudum. En zor dayandığım şey ise, gözlerindeki minnetti. İçinde bulunduğu koşullara rağmen teşekkür edebilme erdemini koruyordu.

Ölünün yüzünü görmek, ölenle son bir defa vedalaşmak anlamına gelir. Bu, zor gibi görünse de geride kalanı rahatlatır ya da ayrılığı kolaylaştırır. Bazı insanlar ölüden hatta ölünün odasından korkarlar. Ben ölüden hiç korkmadım. Ama diriden korkarım. Ölü bize hiçbir şey yapamaz. Yaşayan da ölüye hiç bir şey yapamaz. Bir kimseye iyilik ya da önermem ama kötülük yapılacaksa, bu ancak o kişi yaşarken yapılabilir. Ayrıca, "Ölünün arkasından kötü söylenmez" söylemine de pek katılmam. En azından bazı durumlarda katılmam. Aksi halde belleğimizi silmemiz gerekir. Oysa, bundan alınacak ya da aktarılacak dersler olabilir. Örneğin; Yezid, Nemrut gibi bazı kişilerin adları uzak geçmişten günümüze kötülüğün adı yani simgesi olarak gelmiştir.

Ölüm; sevdiğimizize, yakınımıza, gence, yaşlıya, dosta, düşmana, bir kişiye ya da topluluğa geldiğinde farklı kategorilerde değerlendirilir. Bir başkasının yaşlı dedesinin ölmesi dayanılabilir, doğal hatta kalanın ve gidenin kurtuluşu olarak düşünülebilir. Ancak, bu bizim dedemizse durum farklıdır. Ölü evlerinde ölen genç ise yasın genel ve yoğun olduğu, yaşlı ise bir kaç kişinin yasta olduğu ve yasın daha yüzeysel olduğu gözlenir. Gençin yapamadıkları için feryat edilirken, yaşlının yaptıkları yani hatırası yad edilir. Ya kendi ölümümüz? Bunun birgün geleceğini bilir ama pek yakınımıza kondurmayız. Bazı insanlar da yaşarken kendi ölümünün yasını tutar, bu yasa sizin de katılmanızı isterler!

Çevresinde ne kadar kalabalık olursa olsun, insan ölüme yalnız gider. Hastanelerde ölmek bu yalnızlığı artırır. Hastanede ölmek gurbette ölmek gibidir. Bir hemşire bana anneannemin ölümünü, yalnızca "Benim de annem-babam ne yazık ki hastanede öldü" diyerek bildirmişti. Böylece, acımı çok yönlü olarak anladığımı ve paylaştığımı hissettirdi.

Yaşamımız süresinde tanık olduğumuz gerçek ölümlerin dışında, ölüm gibi durumlar da vardır. Bir çocuğun kaçırılması ya da kaybolması bunların en zorlarından biridir. Doğal afet ve savaş gibi nedenlerle insanların sevdiklerinin izini kaybetmeleri ya da görüşme olanaklarının olmayışı da böyledir. Marmara depreminden bu yana yakınlarını arayanlar oldu. Aradıklarının çürüten cesetleri belki de yıkıntılarla beraber çoktan denize dökülmüştü. Ama onlar ölümlerinin yasını yaşayamadılar ve hala çıkmazdalar.

Öte yandan günümüzde birçok şeyin olduğu gibi insan ilişkilerinin de içi boşaldı. Ayaküstü bir "Alo" demek yeterli olabiliyor. Bazı dostlarımızla pek görüşmesek de gönüllerimizde birbirimize ayırdığımız yerleri saklayabiliyoruz. Bazen de dostlarımızı tasviye etmek durumunda kalıyoruz ya da onlar bizi tasfiye ediyor. Bunlar da ilişkilerin ölümüdür.

Gençken kaybolan köpeğimi günlerce aramıştım. Her gece sokaktaki köpek havlamalarıyla yattaktan fırlar, Tombik geldi sanarak pencereye koşardım. Köylüler sapları yok etmek için hasattan sonra tarlalarını yakıyorlar. Bu manzarayı görünce kaçışan tarla farelerini, tarla kuşlarını ve böcekleri düşünürüm. Yangından sonra toprak, gerçekten "kara toprak" haline gelir. Doğanın ölümü acıdır. Ölen bir tek ağaç, böcek, köpek de olsa. İnsanlığın kültür miraslarının yakılıp yıkılması ve talan edilmesi de bir cinayettir. Yakın geçmişte ölümün her türüsünü Irak Savaşında izledik.

Bir gün Güneş gücünü yitirmeye başladığında, Dünyamız üzerindeki yaşam sona erecek, mavi küremiz evren içinde yuvarlanarak kıyametini yaşayacak. Yoksa kıyamet bir yıldızın Dünyaya çarpması sonunda mı kopacak? Ölüm, yenilenme için bir gereklilik midir?